

Kahramanmaraş İlinde Ceviz Üreten İşletmelerin Analizi

Fatma Zehra AYTEKİN¹, Semiha ÇETİNKAYA^{1*}, Cuma AKBAY¹

¹Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Kahramanmaraş

*Sorumlu Yazar: semihacetinkaya@ksu.edu.tr

Geliş Tarihi: 15.04.2022 Düzeltme Geliş Tarihi: 22.06.2022 Kabul Tarihi: 24.06.2022

Öz

Bu çalışmada Kahramanmaraş ilindeki ceviz üreten işletmelerin yapısal özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla 2019 yılı Şubat ayında Kahramanmaraş ili Çağlayancerit ilçesinde ceviz üretimi yapan 90 üreticiyle yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde frekans tabloları ve tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda üreticilerin %88.90'ı ceviz yetiştiriciliği ile ilgili herhangi bir eğitim almadığını, %53.33'ü bir üretici örgütüne üye olduğunu, %54.44'ü tarımsal desteklerden yararlandığını ve %95.56'sı tarım sigortası yaptırmadığını ifade etmiştir. Üreticilerin tamamına yakını (%95.56) ceviz üretiminde yabancı işgücünden yararlandığını ve ceviz fiyatlarından memnun olduklarını (%98.9) belirtmişlerdir. Ayrıca üreticilerin ceviz üretiminde bulunmalarının en önemli nedeninin fiyat ve pazar avantajları (%77.78) olduğu ifade edilmiştir. Üreticilerin %44.44'ü semt pazarında, %35.56'sı ise tüccar aracılığıyla ürettikleri cevizi satmaktadır. Çalışma sonuçları, karar vericilerin ceviz üretiminde iyileştirmelere gidilmesi açısından uygun politikaların izlenmesinde yol gösterici olacaktır.

Anahtar kelimeler: Ceviz üretimi, Çağlayancerit, Kahramanmaraş, üretici

Analysis of Walnut Producing Farms in Kahramanmaraş Province

Abstract

The objective of this study is to analyze the structural characteristics, production and marketing structure of walnut producing farms in Kahramanmaraş province, Turkey. For this purpose, face to face survey was conducted with 90 producers producing walnuts in Çağlayancerit district of Kahramanmaraş province in February 2019. To analyze the obtained data, frequency tables and descriptive statistics were used. As a result of the research, approximately 53.33% of farmers stated that they were a member of a producer organization, 54.44% benefited from agricultural support, 95.56% did not have agricultural insurance, and 88.90% of the producers did not receive any training on walnut cultivation. Almost all of the producers (95.56%) benefited from foreign labor in walnut production and they were satisfied with walnut prices (98.9%). Results also indicated that the most important reason for the producers to produce walnuts is the price and market advantages (77.78%). Moreover, 44.44% of the producers sell their walnuts in the street market, and 35.56% sell through merchants. The results of this study will guide the decision-makers in following the appropriate policies in terms of making improvements in walnut production.

Key words: Walnut production, Çağlayancerit, Kahramanmaraş, Producer

Giriş

Ceviz, dünya üzerinde geniş bir coğrafyada yetiştirilen sert kabuklu bir meyvedir. Geçmiş M.Ö. 7000'li yıllara kadar dayanan ceviz, insanların hasat ettiği en eski ağaç türlerinden biridir (Vahdati ve ark., 2019) ve anavatanları arasında Türkiye'nin de

olduğu bilinmektedir (Bayazit ve ark., 2016; Güvenç ve Kazankaya, 2019). Genel olarak ABD, Asya ve Avrupa'da yetiştirilen ceviz (Akça ve Yılmaz, 2017) ılıman iklim bölgelerinde yetişmekle birlikte (Mir ve Kottaiveeran, 2018) farklı iklim özelliklerine de uyum sağlayabilmektedir (Doldur, 2017).

Ceviz, içeriğindeki protein, yağlar ve mineraller ile önemli enerji kaynaklarından biridir (Mir ve Kottaiveeran, 2018). Yüz gram cevizin %70.8'i yağ asitlerinden, %20'si proteinden, %6.9'u karbonhidratlardan ve %1.8'i minerallerden oluşmaktadır (Doldur, 2017). Ceviz, kalp rahatsızlığı, kanser gibi kronik rahatsızlıkların tedavisinde ilaç niyetine kullanılmaktadır (Mir ve Kottaiveeran, 2018).

Bahçe bitkileri arasında verimi yüksek ürünlerden biri olan (Chegini ve Makarichian, 2015) cevizin üretimi, artan talep ile birlikte dünyada oldukça yaygınlaşmıştır. 2020 yılı FAOSTAT verilerine göre, dünyada 13 milyon dekar alanda 3.3 milyon ton kabuklu ceviz üretilmiştir. Dünya ceviz üretim alanı sıralamasında ilk sıralarda Çin (2.8 milyon da) ve ABD (1.5 milyon da) bulunurken, Türkiye 1.4 milyon da üretim alanı ile 3. sırada yer almaktadır (FAOSTAT, 2020).

Dünyanın çeşitli bölgelerinde üretilen ceviz, ekonomik değeri yüksek bir kuru gıdadır (Komaki ve ark., 2019). Dünya kabuklu ceviz üretiminin %33.1'i Çin, %21.3'ü ABD ve %10.7'si İran tarafından gerçekleştirilmiştir. Dünya kabuklu ceviz üretiminin %8.6'sını Türkiye elinde bulundurarak dünya ceviz üretiminde 4. sırada yer almaktadır. Ayrıca ithalatta Almanya, Japonya ve İspanya; ihracatta ise ABD, Meksika ve Şili önde gelen ülkelerdendir (FAOSTAT, 2020). Türkiye ihracatta da ithalatta da 9. sırada yer almaktadır.

Besin değeri ve talep yönünden önemli bir ürün olan cevizin gıda, mobilya, ilaç gibi çeşitli sektörlerde hammadde olarak kullanılması yönünden (Ketenci ve Bayramoğlu, 2018) ekonomik değeri yüksek bir bitkidir (Doldur, 2017). Ceviz, yaygın olarak yetiştirilen bir meyve olup Türkiye'de 80 ilde üretimi yapılmaktadır. Önceleri sınır ağacı olarak veya diğer meyveler ile birlikte yetiştirilirken günümüzde yabancı çeşitlerin çıkması ve kaliteli yerli çeşitler ile birlikte ceviz bahçeleri kurulmaya başlanmıştır (Ertürk ve Akça, 2013).

Sağlıklı beslenme açısından önemli olan sert kabuklu meyve yetiştiriciliği, beslenme ve ekonomi açısından önemli bir yatırım kolu haline gelmiştir (Ketenci ve Bayramoğlu, 2018). 2021 yılında Türkiye'de 1.5 milyon da alanda 325 bin ton ceviz üretimi gerçekleştirilmiştir (TÜİK, 2021). Dikili ceviz alanı bakımından Denizli (115 bin da) ve Manisa (102 bin da) önde gelen illerdir. Kahramanmaraş 97 bin dekar dikili ceviz alanı ile 3. sırada yer almaktadır. İller bazında değerlendirildiğinde, 2021 yılında ceviz üretim miktarı bakımından ilk sırada 23 bin ton Mersin, 2. sırada ise 19 bin ton ceviz üretim miktarı ile Kahramanmaraş yer almaktadır.

Kahramanmaraş, Türkiye'nin ceviz üretiminin %5,9'unu, toplam dikili alanların ise

%6.3'ünü oluşturmaktadır. Kahramanmaraş'ın ağaç başı ortalama ceviz verimi (24 kg/ağaç), Türkiye ortalamasının (23.8 kg/ağaç) üzerindedir.

Kahramanmaraş'taki ceviz dikim alanlarının %30.9'u Çağlayancerit'te bulunurken, ildeki ceviz üretiminin %37.7'si bu ilçeden karşılanmaktadır. 2021 yılı TÜİK verilerine göre, Çağlayancerit'te 30 bin dekar alanda 7250 ton ceviz üretilmiştir. Çağlayancerit, ağaç başı ceviz verimi bakımından (25 kg/ağaç) hem Kahramanmaraş ceviz verimi ortalamasından (24.2 kg/ağaç) hem de Türkiye ceviz verimi ortalamasından (23.8 kg/ağaç) daha yüksektir. Ayrıca Türkiye'de son on yılda ceviz dikim alanı 3.3 kat, ceviz üretim miktarı ise 1.8 kat artmıştır. Güvenç ve Purlu (2022) önümüzdeki 25 yıl içerisinde ceviz üretiminin daha da artacağını öngörmektedir.

Ceviz üretimi ile ilgili literatür incelendiğinde, Türkiye'de ceviz üretiminin mevcut durumu ve ceviz üretim potansiyelinin belirlenmesine yönelik çalışmalar (Ünver ve Sakar, 2011; Kapluhan, 2015; Zenginbal, 2015; Yaman ve ark., 2017; Ketenci ve Bayramoğlu, 2018; Sandal ve ark., 2018; Güvenç ve Kazankaya, 2019) yapıldığı görülmektedir. Ancak ceviz üretimi yapan üreticilerinin mevcut durumunun belirlenmesine yönelik az sayıda çalışma mevcuttur. Çiftçi ve Gökçe (2005), Manisa ve İzmir illerinde ceviz üretimi yapan işletmelerin sosyo-ekonomik özelliklerinin ve karşılaştıkları sorunlarının belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada üreticilerin üçte biri herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını ve ayrıca üreticilerin verim düşüklüğü yaşadıklarını saptamışlardır. Pezikoğlu ve ark. (2012) Türkiye'deki kapama ceviz bahçelerine sahip üreticilerin üretim ve pazarlama yapısını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada üreticilerin ürettikleri cevizleri tüccara sattıkları, ağırlıklı olarak aşılı ceviz fidanı kullandıkları ve ceviz fiyatlarındaki düşüşlerin sorun oluşturduğunu belirlemişlerdir. Yıldız ve Çolak (2018), Uşak ilindeki ceviz yetiştiricilerinin genel durumunun belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada üreticilerin büyük çoğunluğunun düzenli verim alamadığını belirlemişlerdir. Yüzbaşıoğlu (2021), Çorum ilinde Oğuzlar 77 cevizi üreten üreticilerin karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada üreticilerin yetiştiricilikte doğal koşullardan dolayı problem yaşarken pazarlama konusunda problem yaşamadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmada ise, Kahramanmaraş ilindeki ceviz üreten işletmelerin yapısal özellikleri belirlenerek literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot

Araştırmanın ana materyalini, 2019 yılı Şubat ayında Kahramanmaraş ili Çağlayancerit ilçesinde ceviz üretimi yapan üreticilerle yüz yüze yapılmış olan anketlerden elde edilen veriler oluşturmaktadır. Araştırmanın ikincil verilerini ise, dünyada ve Türkiye’de söz konusu konu ile ilgili olarak yapılmış çalışmalardan elde edilen veriler oluşturmaktadır.

Türkiye’deki toplam dikili alanların %6.3’ünü, toplam üretiminin ise %5.9’unu Kahramanmaraş ili oluşturmaktadır ve bu bakımdan söz konusu il, ceviz üretiminde önemli bir konumdadır. Kahramanmaraş ilinin Çağlayancerit ilçesi, ildeki ceviz dikili alanların %30.9’unu, ceviz üretiminin ise %37.7’sini karşılamaktadır. Bu nedenle Kahramanmaraş ilini temsil etmesi bakımından ceviz üretiminin en yoğun olduğu Çağlayancerit ilçesi seçilmiştir.

Örnek hacminin belirlenmesinde oransal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çağlayancerit İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü’nden edinilen bilgilere göre, 2019 yılında Kahramanmaraş’ın

Çağlayancerit ilçesinde ceviz üretimi yapan üretici sayısı 1317’dir. Buna göre %10 hata payı ile %95 güven aralığı için örnek hacmi 90 olarak belirlenmiştir.

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_{p_x}^2 + p(1-p)}$$

Formülde N = ana kitleyi (ceviz üreticisi sayısı), $\sigma_{p_x}^2$ = oranın varyansını, n = örnek hacmini, p = ceviz üreten işletmelerin oranını (maksimum örnek hacmine ulaşabilmek için p değeri 0.5 alınmıştır.) ifade etmektedir (Aytöp ve Akbay, 2018). Verilerin analizinde frekans, yüzde, ortalama gibi tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır.

Ceviz ağacı sayısına göre üretici grupları Çizelge 1’de yer almaktadır. 1. grup işletmeler 50 ve daha az ceviz ağacına sahip üreticilerden, 2. grup işletmeler 51-100 adet ceviz ağacına sahip üreticilerden, 3. grup ise 101 ve daha fazla ceviz ağacına sahip üreticilerden oluşmaktadır.

Çizelge 1. Ceviz ağacı sayısına göre işletme grupları

	Frekans	%	Ortalama ağaç sayısı
1. Grup (≤ 50 ceviz ağacına sahip üreticiler)	26	28.89	41.35
2. Grup (51-100 arası ceviz ağacına sahip üreticiler)	34	37.78	82.94
3. Grup (≥ 101 ceviz ağacına sahip üreticiler)	30	33.33	197.17
Toplam/Ortalama	90	100.00	109.00

Bulgular ve Tartışma

Ankete katılan üreticilerle ilgili bazı özellikler Çizelge 2’de verilmiştir. Üreticilerin tamamı erkek ve evli bireylerden oluşmaktadır. Üreticilerin ortalama yaşı 59.30 yıl olup 1. grupta yer alan üreticilerin yaş ortalaması (64.04 yıl) diğer gruplara göre daha yüksektir. 2. grupta yer alan üreticilerin hanehalkı birey sayısı 3.91 kişi, üreticilerin ortalama hanehalkı birey sayısı 3.67 kişidir. Üreticilerin ortalama ceviz üretim tecrübesi 17.40 yıl olup 1. grupta yer alan üreticiler daha tecrübeliyken (23.00 yıl) 2. grupta yer alan üreticiler en düşük tecrübeye sahip gruptur (13.12 yıl). Üreticilerin bir üretim sezonu boyunca elde ettiği ortalama toplam gelir 18658.03 TL’dir. Ceviz üretiminden en az geliri 1. gruptaki üreticiler, en fazla geliri ise 3. gruptaki üreticiler elde etmektedir. 3. gruptaki üreticiler diğer gruplara göre daha fazla ceviz ağacına sahip olduğundan işletme genişliği arttıkça ceviz üretiminden elde edilen toplam gelirin artış göstermesi beklenen bir sonuçtur. Araştırma yapılan bölgede yetiştirilen ceviz çeşidi çoğunlukla Maraş-18’dir. Ayrıca üreticilerin ortalama 10.73 da alanda ceviz üretimi yaptıkları ve dekada ortalama 10 ceviz ağacı olduğu

belirlenmiştir. Üreticilerin tamamı son yıllarda buldukları bölgede ceviz üretiminin arttığını söylemişlerdir. Ankete katılan üreticiler, bir ağaçtan ortalama 1538.89 adet ceviz elde ettiklerini belirtmişlerdir. 2. grupta yer alan üreticilerin bir ağaçtan elde ettikleri ceviz miktarı ortalaması diğer gruplara göre daha düşüktür. Üreticilerin sattığı ortalama kuru ceviz 65.28 bin adettir. 3. grupta yer alan üreticilerin diğer gruptaki üreticilere göre daha fazla ceviz ağacına sahip oldukları için kuru ceviz satış miktarı da daha fazladır. One-Way ANOVA testi sonucunda ceviz ağacı sayısına göre işletme grupları itibarıyla üreticilerin yaşı, ceviz üretim tecrübesi, ceviz üretiminden elde ettikleri toplam gelir, toplam arazi miktarı ve kuru ceviz satış adedi ortalaması arasında bir farklılığın olduğu belirlenmiştir ($p < 0.10$). Kim ve Lee (2010), Güney Kore’de ceviz üreticileriyle yaptıkları çalışmada üreticilerin ortalama 70 da alanda ceviz üretimi yaptıkları ve dekada ortalama 20.4 ceviz ağacı bulunduğunu belirlemiştir. Babalola (2011), Güneybatı Nijerya’daki ceviz üreticileriyle yaptıkları çalışmada üreticilerin tamamının erkek olduğu ve çiftçilikle uğraştığı, %58.3’ünün 51-60 yaş aralığında yer aldığı, %65’inin evli olduğu,

%71.7'sinin ilköğretim düzeyinde eğitim düzeyine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca üreticilerin Afrika cevizi üretiminde yaşadıkları en büyük sorunun nakliyat problemi (%41.7) olduğunu belirlemiştir. Abdolmaleky (2015), İran'ın Tuyserkan şehrindeki ceviz üreticileriyle yaptığı çalışmada üreticilerin büyük çoğunluğunun erkek (%93.8) ve evli (%87) olduğunu belirlemiş olup üreticilerin yaş ortalamasını 46.8 yıl olarak bulmuştur. Ayrıca üreticilerin ortalama hanehalkı büyüklüğünü 6 kişi, ortalama ceviz üretim tecrübesini 12.48 yıl, üreticilerin sahip olduğu dikili ceviz bahçesi ortalamasını 60 dekar olarak bulmuştur. Çiftçi ve Gökçe (2005), İzmir ve Manisa illerinde yapmış oldukları çalışmada üreticilerin yaş ortalaması 51.30 yıl, ortalama işletme büyüklüğünü 5.83 dekar ve ortalama ceviz ağacı sayısı 45.25 adet

olarak bulmuşlardır. Pezikoğlu ve ark. (2012), yaptığı çalışmada, Kahramanmaraş ilinde üretim yapan ceviz üreticilerinin yaş ortalamasını 54 yıl, ceviz üretim deneyimini ortalama 26 yıl olarak bulmuştur. İnan (2017), İstanbul ili Silivri ilçesinde yaptığı çalışmada ceviz üreticilerinin ortalama yaşının 54 yıl olduğu, üreticilerin %79.2'sinin ilköğretim mezunu ve %50'sinin ceviz bahçesinin 10 dekarın altında olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yüzbaşıoğlu (2021), Çorum ilinde yaptığı çalışmada, ceviz üreticilerinin ortalama yaşını 58.10 yıl, ortalama ceviz üretim tecrübesini 18.28 yıl, ortalama hanehalkı birey sayısını 3.83 kişi olarak bulmuştur. Ayrıca üreticilerin ortalama ceviz dikim alanını 10.47 dekar, ortalama ceviz ağacı sayısını 123.2 adet olarak bulmuştur.

Çizelge 2. Ceviz üreticileri ile ilgili genel bilgiler

	1. Grup	2. Grup	3. Grup	Genel ort.
Yaş (yıl)*	64.04 _a	57.35 _b	57.40 _b	59.30
Hanehalkı birey sayısı (kişi)	3.23	3.91	3.77	3.67
Ceviz üretim tecrübesi (yıl)**	23.00 _a	13.12 _b	17.40 _b	17.40
Ceviz üretiminden elde edilen toplam gelir (TL)*	12859.62 _b	18339.50 _b	24044.33 _a	18658.03
Toplam arazi (da)**	4.13 _c	8.29 _b	19.20 _a	10.73
Üretim miktarı (adet/ağaç)	1584.62	1452.94	1596.67	1538.89
Kuru ceviz satışı (bin adet)*	45.98 _b	68.56 _b	78.30 _a	65.28

One-way ANOVA testi sonucunda *: $p < 0.10$, **: $p < 0.01$ önem düzeyinde istatistiki açıdan anlamlıdır. LSD testi sonucuna göre, ortalamaları farklı olan gruplar, farklı harflerle gösterilmiştir.

Tüm gruptaki üreticilerin büyük çoğunluğu ilköğretim düzeyinde eğitim seviyesine sahiptir (Çizelge 3). Ceviz yetiştiriciliği gibi teknik bilgi gerektiren üretim kollarında üreticilerin eğitim düzeyleri düşük ise, bu eksikliğin tarımsal yayım teknikleriyle giderilmesi son derece önemlidir. Samsun ilinde yapılan bir araştırmada, çiftçilerin eğitim almak istedikleri konular; hastalık ve zararlılarla mücadele (%30.36), çeltik yetiştiriciliği (%25.00), gübreleme (%25.00), pazarlama (%23.21), hayvancılık (%16.07) ve sulama (%5.36) olarak tespit edilmiştir (Eryılmaz ve Kılıç, 2019). Anket yapılan üreticilerin %38.89'u tarım dışı başka bir iş ile uğraşmaktadır (tarım dışı ortalama toplam gelir 5186.86 TL). Ankete katılan üreticilerin %80.00'i, 3. gruptaki üreticilerin ise tamamı kendi mülk arazisinde ceviz üretimini gerçekleştirmektedir. Üreticilerin %72.22'si arazisinde ceviz haricinde başka ürünlerde ürettiği belirlenmiş olup ceviz ile birlikte başka ürün yetiştiriciliği en çok 1. gruptaki üreticiler (%88.46) tarafından yapılmaktadır. Ceviz ağacı sayısına göre işletme grupları ile ceviz ile birlikte başka bir ürün yetiştirme durumu istatistiki açıdan anlamlı bulunmuştur ($p < 0.10$). Üreticiler cevizin yanında

başka ürünler de yetiştirdiğinden üreticilerin ceviz ağacı sayısı azalmaktadır. Ceviz üretimi ile birlikte başka ürünlerde üreten üreticiler en çok elma (%55.56) ve üzüm (%13.33) yetiştiriciliği yaptığı belirlenmiştir. Üreticilerin %88.90'ı ceviz yetiştiriciliği ile ilgili herhangi bir eğitim almadığını belirtmiştir. 1. gruptaki üreticilerin hiç biri ceviz üretimi ile ilgili bir eğitim almazken, 3. gruptaki üreticilerin %23.33'ü eğitim aldıklarını ifade etmiştir. Üreticilerin arazilerinde bulunan ceviz ağacı sayısı arttıkça ceviz ile ilgili eğitim alma durumlarının da arttığı görülmektedir. Üreticilerin tamamına yakını (%95.56) ceviz üretiminde yabancı işgücünden yararlandığını, 1. grupta yer alan üreticilerin ise tamamı yabancı işgücünden yararlandığını ifade etmiştir. Ankete katılan üreticilerin %53.33'ü bir üretici örgütüne üye olduğunu, %54.44'ü tarımsal desteklerden yararlandığını ve %95.56'sı tarım sigortası yaptırmadığını ifade etmiştir (Çizelge 3). Ceviz ağacı sayısına göre, işletme grupları ile tarımsal üretici örgütüne üye olma durumu ve tarımsal desteklerden yararlanma durumu arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0.01$). Ceviz ağacı sayısı arttıkça tarımsal üretici

örgütüne üye olan ve tarımsal desteklerden yararlanan üretici sayısı artmaktadır. Ceviz ağaçlarının dolu, don, kuraklık, hastalık ve zararlılar gibi birçok faktör nedeniyle zarar görürler ve tarım sigortası yaptırılması bu faktörlerin neden olduğu zararları en aza indirmek için önemlidir (Dehghani ve ark., 2013). Yapılan bir çalışmada, Kahramanmaraş'ta ceviz üreten üreticilerin %10.7'sinin tarım dışı gelirinin bulunduğu, üreticilerin %53.3'ünün bir üretici birliğine üye olduğu, üreticilerin %34.8'inin tarımsal desteklemelerden yararlandığı ve ceviz üretiminde üreticiler arasında mülk arazi kullanımının yaygın olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Pezikoğlu ve ark., 2012). Çorum ilinde yapılan çalışmada üreticilerin

büyük çoğunluğunun ilköğretim seviyesinde eğitim düzeyine sahip oldukları, üreticilerin %22'sinin ceviz yetiştiriciliğiyle ilgili bir kooperatife üye oldukları, üreticilerin %84'ünün tarımsal destek almadığı ve üreticilerin %24'ünün ise ceviz yetiştiriciliği haricinde başka bir işle daha meşgul oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Yüzbaşıoğlu, 2021). Çiftçi ve Gökçe (2005), ceviz üreticilerinin tamamının ceviz üretiminde buldukları arazilerinin mülk arazi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Abdolmaleky (2015), İran'ın Tuyserkan şehrindeki ceviz üreticileriyle yaptığı çalışmada üreticilerin %44.8'inin lise altı eğitim düzeyine sahip olduğu, %14.5'inin ise okuma yazma bilmediğini belirlemiştir.

Çizelge 3. Üreticilerin eğitim durumu ve ceviz üretimi ile ilgili bilgiler (%)

		1. Grup	2. Grup	3. Grup	Genel ort.	Ki-kare (p değeri)
Eğitim durumu	İlköğretim	88.46	82.35	83.33	84.44	
	Lise	0.00	11.76	6.67	6.67	
	Üniversite	11.54	5.88	10.00	8.89	
Tarım dışı başka bir işte çalışma durumu	Çalışan	38.46	38.24	40.00	38.89	0.024 (0.988)
	Çalışmayan	61.54	61.76	60.00	61.11	
Arazi mülkiyet durumu	Mülk arazi	42.31	91.18	100.00	80.00	
	Ortaklık	57.69	8.82	0.00	20.00	
Ceviz ile birlikte başka bir ürün yetiştirme durumu*	Yetiştiren	88.46	64.71	66.67	72.22	4.837 (0.089)
	Yetiştirmeyen	11.54	35.29	33.33	27.78	
Ceviz yetiştiriciliğiyle ilgili eğitim alma durumu	Eğitim alan	0.00	8.82	23.33	11.11	
	Eğitim almayan	100.00	91.18	76.67	88.89	
Ceviz üretiminde kullanılan işgücü türü	Aile işgücü	0.00	2.94	10.00	4.44	
	Yabancı işgücü	100.00	97.06	90.00	95.56	
Tarımsal üretici örgütüne üyelik durumu**	Üye olan	23.08	67.65	63.33	53.33	13.567 (0.001)
	Üye olmayan	76.92	32.35	36.67	46.67	
Tarımsal desteklerden yararlanma durumu**	Destek alan	23.08	64.71	70.00	54.44	14.685 (0.001)
	Destek almayan	76.92	35.29	30.00	45.56	
Tarım sigortası yaptırma durumu	Yaptıran	0.00	5.88	6.67	4.44	
	Yaptırmayan	100.00	94.12	93.33	95.56	
Toplam		100.00	100.00	100.00	100.00	

* : $p \leq 0.10$, ** : $p < 0.01$ önem düzeyinde istatistikî açıdan anlamlıdır.

Üreticilerin tamamına yakını (%98.9) ceviz fiyatlarından memnun olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca üreticilerin ceviz üretiminde bulunmalarının en önemli nedeninin fiyat ve pazar avantajları (%77.8) olduğu ifade edilmiştir (Çizelge 4). Son gruptaki üreticilerin ise %86.7'si ceviz üretiminde fiyat/pazarlama avantajlarının yüksek olması nedeniyle ceviz üretiminde bulunduğunu ifade

etmişlerdir. Üreticilerin hepsi ürettikleri cevizi kuru olarak ve adedini 0.40 kuruştan satmaktadır. Pezikoğlu ve ark. (2012), üreticilerin %54.5'inin karlı olduğu için ceviz ürettiklerini ifade etmişlerdir. Yıldız ve Çolak (2018), üreticilerin %65'inin ürettikleri cevizi kuru-kabuklu olarak sattıklarını belirlemişlerdir.

Çizelge 4. Üreticilerin ceviz üretme nedenleri (%)

		1. Grup	2. Grup	3. Grup	Genel ortalama
Üretimin kolay olması	Hayır	92.31	88.24	100.00	93.33
	Evet	7.69	11.76	0.00	6.67
Fiyat/pazarlama avantajları	Hayır	26.92	26.47	13.33	22.22
	Evet	73.08	73.53	86.67	77.78
Ailenin üretim yapması	Hayır	92.31	88.24	96.67	92.22
	Evet	7.69	11.76	3.33	7.78
Kurulu arazi olması	Hayır	88.46	97.06	86.67	91.11
	Evet	11.54	2.94	13.33	8.89
Toplam		100.00	100.00	100.00	100.00

Üreticilerin %44.44'ü semt pazarında, %35.56'sı ise tüccar aracılığıyla ürettikleri cevizi satmaktadır (Çizelge 5). Ancak işletme genişlik grupları itibariyle istatistiki olarak bir fark çıkmamıştır. Güney Kore'de ceviz üreticileriyle yapılan çalışmada üreticiler, ürettikleri cevizin %39.8'ini tarım bankasına, %20.8'ini toptancılara sattıklarını ifade etmişlerdir (Kim ve Lee, 2010). Pezikoğlu ve ark. (2012), yaptıkları çalışmada, üreticilerin ürettikleri cevizin tamamını tüccar aracılığıyla sattıklarını, %26.1'i ürettikleri cevizi evde tükettiklerini belirtmişlerdir. İzmir ve Manisa

illerindeki ceviz üreticileri ise ürettikleri cevizlerin %45.70'ini köyde tüccara, %19.60'ını pazarda kendisinin sattığını ayrıca üretilen cevizlerin %11.32'sini aile içinde tükettiklerini ve geriye kalanını sattıklarını belirlemiştir (Çiftçi ve Gökçe, 2005). Çorum ilindeki ceviz üreticileriyle yapılan çalışmada ise üreticilerin %82'si ürettikleri cevizleri tüccara sattıklarını belirtmiştir (Yüzbaşıoğlu, 2021). Abdolmaleky (2015), İran'ın Tuyserkan şehrindeki ceviz üreticileriyle yaptığı çalışmada üreticilerin %63'ünün ürettikleri cevizi yerel pazarlarda sattığını belirlemiştir.

Çizelge 5. Üreticilerin cevizi pazarlama kanalları (%)

		1. Grup	2. Grup	3. Grup	Genel ort.
Semt pazarı	Hayır	53.85	58.82	53.33	55.56
	Evet	46.15	41.18	46.67	44.44
Tüccar	Hayır	57.69	58.82	76.67	64.44
	Evet	42.31	41.18	23.33	35.56
Şehir dışında	Hayır	96.15	91.18	73.33	86.67
	Evet	3.85	8.82	26.67	13.33
Aile içi tüketim	Hayır	92.31	91.18	96.67	93.33
	Evet	7.69	8.82	3.33	6.67
Toplam		100.00	100.00	100.00	100.00

Ceviz üretiminde üreticilerin %88.89'u, gruplar arasında ise en çok 3. grubun ilaçlama yaptığı (%93.33) belirlenmiştir (Çizelge 6). Üreticilerin %95.56'sı kimyasal gübre kullandıklarını ve üreticilerin tamamı ceviz üretiminde di-amonyum fosfat gübresi kullandıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca üreticilerin %16.67'si hayvan gübresi kullandıklarını ifade etmiştir. İşletme

genişlik grupları itibariyle gübre kullanım durumları arasında istatistiki olarak bir fark çıkmamıştır. Yıldız ve Çolak (2018), Uşak ilinde ceviz üreticileri ile yaptıkları çalışmada üreticilerin %82'sinin gübreleme yaptığı ve gübreleme yapanların %19'unun çiftlik gübresi, %64'ünün kimyasal gübre kullandığını belirlemiştir.

Çizelge 6. Ceviz üretiminde girdi kullanım durumu (%)

		1. Grup	2. Grup	3. Grup	Genel ort.
İlaç kullanım durumu	Kullanan	84.62	88.24	93.33	88.89
	Kullanmayan	15.38	11.76	6.67	11.11
Kimyasal gübre kullanım durumu	Kullanan	92.31	97.06	96.67	95.56
	Kullanmayan	7.69	2.94	3.33	4.44
Hayvan gübresi kullanım durumu	Kullanan	15.38	20.59	13.33	16.67
	Kullanmayan	84.62	79.41	86.67	83.33
Toplam		100.00	100.00	100.00	100.00

Sonuç ve Öneriler

Kahramanmaraş ilindeki ceviz üreten işletmelerin yapısal özellikleri ve ekonomik yapısının belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, üreticilerin tamamı son yıllarda buldukları bölgede ceviz üretiminin arttığını söylemişlerdir. Ceviz yetiştiriciliğinin karlı bir iş olması, iç pazarda oluşan ceviz talebi ve fiyatların yüksek olması, üreticileri ceviz üretimine teşvik etmekte ve böylece yıldan yıla kurulan ceviz bahçesi sayısında artış görülmektedir.

Çağlayancerit'te ceviz üretimi yapan üreticilerin tamamının yerel çeşitleri kullandığı belirlenmiştir. Yeni kurulan bahçelerde en önemli kriter uygun çeşidin seçilmesidir. Yerel çeşitlerin buldukları bölgeye uyum sağlamaları ve kalite özelliklerinin yüksek olması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Üreticilerin üçte biri tarım dışı başka bir işle uğraşmaktadır. Tarım sektörünün kesikli ve mevsimsel olması, risk ve belirsizliklerin çokluğu gibi faktörler üreticileri tarım dışı sektörlere yönlendirmekle birlikte üreticilere bir ek gelir kaynağı sağlamaktadır. Üreticilerin büyük bir çoğunluğu kendi arazilerinde ceviz üretiminde bulunduğu ve ceviz yetiştiriciliği ile ilgili herhangi bir eğitim almadığını belirtmiştir. Ayrıca arazilerinde bulunan ceviz ağacı sayısı arttıkça ceviz ile ilgili eğitime katılma durumlarının da arttığı görülmektedir. Ceviz ağacı sayısı arttıkça, ceviz ile ilgili eğitime katılma durumunun artmasının nedeni üretim miktarı, verim ve kalite artışının sağlanması ve böylece elde edilen gelirin artırılması amacıyla yönelik olduğu düşünülmektedir.

Üreticilerin tamamına yakını ceviz fiyatlarından memnun olduklarını ve ceviz üretiminde bulunmalarının en önemli nedeninin fiyat ve pazar avantajları olduğunu ifade etmiştir.

Üreticilerin yarısından fazlası bir üretici örgütüne üye olduğunu ifade etmiştir. Bu da üreticilerin örgütlenme konusunda bilinçli olduğunu göstermektedir. Ayrıca üreticilerin örgütler ile birlikte hareket etmesi üreticilerin pazarda söz sahibi olmalarına olanak sağlamaktadır. Bu açıdan ceviz üreticilerinin tarımsal üretici örgütlerine üye olmasının yararlı olacağı açıktır. Üreticilerin yarısından fazlası tarımsal desteklemelerden yararlanmaktadır. Üretim miktarının artırılması ve ceviz üretiminin teşvik edilmesi bakımından verilen tarımsal desteklemeler üreticiler açısından oldukça önemlidir. Ceviz üretiminde sertifikalı fidan desteği ve girdi desteği verilmektedir.

Üreticilerin tamamına yakınının tarım sigortası yaptırmadığı belirlenmiştir. Bitkisel üretimdeki birçok risk ve belirsizliğe rağmen üreticilerin kaderine razı olması, verilen

teminatların yetersiz bulunması ve sigorta primlerinin yüksek bulunması gibi nedenlerle üreticiler tarım sigortası yaptırmaktan kaçındıkları düşünülmektedir. Üreticilere tarım sigortaları ve yararları hakkında bilgiler verilerek ceviz meyvesinin her türlü tehlikeye karşı sigortalanması tarımsal üretim açısından önemlidir.

Üreticilerin tamamına yakını ceviz üretiminde yabancı işgücünden yararlandığını ifade etmiştir. Ceviz üretimi, özellikle hasat aşamasında yoğun iş gücü gerektiren bir üretim faaliyeti olması dolayısıyla yabancı işgücüne olan ihtiyaçta fazladır. Üretimde aile işgücünün yetersiz olması nedeniyle üreticilerin büyük bir çoğunluğu yabancı işgücünden faydalanmaktadır. Özellikle hasatta makine kullanılması, yabancı işgücü kullanımını azaltır. Bu nedenle ceviz üretiminde makine kullanımı, işçilik masrafların azaltılmasına ve üretimde teknoloji kullanımının artırılmasına yardımcı olacaktır.

Türkiye'de yıldan yıla üretim alanında ve üretim miktarında görülen artışlar ile ülke ekonomisine katkısı olan cevizin önemli üretim alanlarından biri olan Kahramanmaraş ilindeki ceviz üreten işletmelerin yapısal özellikleri ve işletmelerin ekonomik yapısının belirlenerek karar vericilerin ceviz üretiminde iyileştirmelere gidilmesi açısından uygun politikaların izlenmesinde yol gösterici olacaktır. Katma değerli bir meyve olan ceviz verilen tarımsal desteklemelerin artırılması, ceviz fiyatlarının üretici açısından iyileştirilmesi Türkiye'de ve çalışma alanında ceviz üretim alanı ve veriminin artmasına katkı sağlayacaktır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyan Özeti: Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamıştır.

Kaynaklar

- Abdolmaleky, M. 2015. Preventive factors to found walnut production cooperatives in Tuyserkan township, Iran. *International Journal of Agricultural Management and Development*, 5(1): 9-17.
- Akça, Y. ve Yılmaz, S. 2017. Walnut production in Turkey from past to present. *VIII International Scientific Agriculture Symposium "Agrosym 2017"*, 5-8 October 2017, Jahorina, pp. 904-910.
- Aytop, Y. ve Akbay, C. 2018. Baharatlık Kırmızı Biber (Maraş Biberi) Üretimine ekonomik analizi. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 5(4): 455-464.
- Babalola, F. D. 2011. Marketing of African Walnut [*Tetracarpidium conophorum* Mull, (Arg)] in

- South-West Nigeria: production issues and contributions to stakeholders. *Journal of Agricultural Science and Technology*, 1: 523-531.
- Bayazit, S., Tefek, H. ve Çalışkan, O. 2016. Türkiye’de ceviz (*Juglans Regia* L.) araştırmaları. *Ziraat Fakültesi Dergisi*, 11(1): 169-179.
- Chegini, G. R. ve Makarichian, A. R. 2015. Evaluation of a walnut huller. *Journal of Nuts (International Journal of Nuts And Related Sciences)*, 6(1): 17-26.
- Çiftçi, K. ve Gökçe, O. 2005. İzmir ve Manisa illerinde ceviz yetiştiriciliğinin sosyo-ekonomik yönü ve sorunları üzerine bir araştırma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 16(1): 7-17.
- Dehghani, A., Hadadnejhad, H., Asefnokhostin, M., Mozaffari, M., Eskandari, S., Hassani, D., R. Dastjerdi, R., Soleimani, A., Jaffaraghaei, M., Rezaee, R. ve Vahdati, K. 2013. A model for estimation of the potential yield of walnut trees. *VII International Walnut Symposium*, 20-23 July 2013, Taiyuan, pp. 407-412.
- Doldur, H. 2017. Production and trade of walnut in Turkey. *Developments in Social Sciences*, 191-201.
- Ertürk, U. ve Akça, Y. 2013. Overview of walnut culture in Turkey. *VII International Walnut Symposium*, 20-23 July 2013, Taiyuan, pp. 369-372.
- Eryılmaz, G.A., Kılıç, O., 2019. Çevre Koruma Amaçlı Tarımsal Eğitimlerin Çiftçi Davranışlarına Etkisi: Samsun İli Bafra İlçesi Örneği. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*, 6(3): 336-341.
- FAOSTAT, 2020. Global food and agriculture statistics of FAO, Crops <https://www.fao.org/faostat/en/#data> (erişim tarihi: 02.03.2022)
- Güvenç, İ. ve Kazankaya, A. 2019. Türkiye’de ceviz üretimi, dış ticareti ve rekabet gücü. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 29(3): 418-424.
- Güvenç, İ. ve Purlu, G. 2022. Türkiye’nin 2020-2045 döneminde ceviz üretim ve gereksinim projeksiyonu. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi*, 25(1): 57-65.
- İnan, O. 2017. “Ceviz bahçelerine gelir yöntemine göre değer biçilmesi: İstanbul ili Silivri ilçesi örneği” (Yüksek Lisans Tezi). Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Kapluhan, E. 2015. Ziraat coğrafyası açısından bir inceleme: Kaman ilçesinde (Kırşehir) ceviz üretim faaliyetleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (32): 147-170.
- Ketenci, C. K. ve Bayramoğlu, Z. 2018. Türkiye’de ceviz üretiminin rekabet analizi. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 5(3): 339-347.
- Kim, J. S. ve Lee, U. 2010. Analysis of production cost of walnut tree cultivation in major cultivating regions. *Journal of Korean Society of Forest Science*, 99(4): 611-617.
- Komaki, A., Kordali, Ş., Bozhüyük, A. U. ve Bostan, H. 2019. Microbial organisms detected on *Juglans regia* in Eastern Anatolia, Turkey. *Fresenius Environmental Bulletin*, 28(9): 6432-6434.
- Mir, Z. A. ve Kottaiveeran, K. 2018. Impact of climate changes with special reference to walnut production in Jammu and Kashmir. *International Journal of Social Science and Economic Research*, 3(2): 608-617.
- Pezikoğlu, F., Öztürk, M., Tosun, İ. ve Akça, Y. 2012. Seçilmiş bazı illerde kapama ceviz bahçelerinin üretim ve pazarlama yapısı. *Bahçe*, 41(2): 23-35.
- Sandal, E. K., Karabörk, M. ve Karademir, N. 2018. Tarım coğrafyası açısından Kahramanmaraş’ta ceviz üretimi. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, (3): 71-87.
- TÜİK, 2021. Türkiye İstatistik Kurumu, <https://www.tuik.gov.tr/> (erişim tarihi: 02.03.2022)
- Ünver, H. ve Sakar, E. 2014. Türkiye’de ceviz yetiştiriciliğinin durumu ve yapılan seleksiyon çalışmaları. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 15(3): 61-59.
- Vahdati, K., Arab, M. M., Sarikhani, S., Sadat-Hosseini, M., Leslie, C. A. ve Brown, P. J. 2019. Advances in Persian Walnut (*Juglans regia* L.) breeding strategies. *Advances in Plant Breeding Strategies: Nut and Beverage Crop*, 401-472.
- Yaman, M., Uzun, A., Şekerci Dalda, A. ve Say, A. 2017. Kayseri ilinin ceviz üretim potansiyeli. *Bahçe*, 46(2): 129-132.
- Yıldız, E. ve Çolak, A. M. 2018. Uşak ili ceviz yetiştiriciliğinin teknik yapısı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 22(1): 166-171.
- Yüzbaşıoğlu, R. 2021. Oğuzlar 77 Ceviz üretici sorunlarının incelenmesi (Çorum ili Oğuzlar ilçe örneği). *ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 9(2): 411-418.
- Zenginbal, H. 2015. Bolu ili meyvecilik potansiyeli ve ceviz yetiştiriciliği. *Ziraat Mühendisliği*, (362): 10-16.